

Стиш

8

Београд
2009

Л. Я. Мещерякова, *Жанр жития в тверской литературе XVI–XVIII веков*. Тверь, 2009, стр. 119. – ISBN 978-5-7609-0512-3

Монографијом Л. Я. Мещерякове наста- вља се традиција изучавања „локалне“ књижевности, која, како и сама ауторка каже, постоји током целе историје развоја медијевистике као науке.

У веома добром уводу најпре су наве- дена досадашња достигнућа у области изучавања тврске житијне књижевно- сти, а посебно и то који су и чији радови везани за житија светих: Ане Кашинске, Јефрема Новоторжског, Макарија Каља- зинског, Нила Столобенског, Арсенија Тврског (5–9). Ауторка сматра да недо- стају историјско-књижевна истраживања ових житија и својом монографијом даје допринос истима, настојећи да одговори на питање: колико су појаве које се про- налазе у текстовима житија у складу са принципима теорије књижевних фор- мација – једне од основних категорија савремене медијевистике.

Читаоци се у уводу могу упознати и са основним терминима (канон, жанр) и поделама у медијевистици (епоха теоцен- тричног, антропоцентричног и егоцен- тричног мишљења; стваралачки методи), као и циљем стварања житија, што је све у

вези са изучавањем разних аспеката хаги- ографије (10–18). Посебно поглавље увода посвећено је типологији житијног припо- ведања, где се као кључни термин истиче *йойос*, тј. „било који елемент текста који се понавља, од посебне устаљене фор- муле до мотива, сижеа или идеје“ (18–20). Различити топоси припадају различитим житијима (мученика, просветитеља, под- вижника, светих жена) (20–24). Важна за ово истраживање је и подела хагиогра- фије с обзиром на сферу употребе, њене жанровске модификације и стилистичке варијанте (24–25). Такође, битан је и тип познања у хришћанској култури, према коме постоје тзв. емпирици, гностици и мистици (25–26).

Након оваквог увода, следе два дела самог истраживања. Први се тиче ранијег периода: *Специфика реализацији агиогра- фического канона в памятниках тверской житийной литературы XVI–XVII вв.* У њему је ауторка анализирао примерке житија светитеља: Макарија Каљазинског, Арсенија Тврског и Јефрема Новотор- жског (27–62). Други део истраживања бави се епохом новог времена: *Бытование*

агиографическог канона в тверској агиографии в эпоху нового времени, на примерима житија св. Нила Столобенског, Ане Кашинске и епископа Арсенија (62–102). Свако од житија подрбно је књижевно анализирано, а нарочито се ауторка задржала на местима у којима је присутно одступање од традиције у хагиографији. У неким житијима присутни су традиционални топоси, док у другима поједини нису. Такође, житија већином садрже особине више жанрова или епоха мишљења. Оно што је најспецифичније у сваком од житија истакнуто је у самим називима поглавља: *Сједињеност њаремијне и чеши-минейне ѓрадиције у Жишјију Макарија Каљазинској* (27–36), *Синтеза ѓринциџа синаксара и ѓрисиџуџа еџезе са сџеом биоса у Жишјију свеџишјеља Арсенија Тверској* (36–52), *Ограз хаџиобиоџрафске ѓрадиције (џишјије-биос и ѓрадиџија џаџеричкој ѓриџоведања) у оквирима Жишјија ѓреџодобној Јефрема Новоџоржској* (52–62), *Жишјије Нила Сџолобенској <...>: између ѓрадиџије и новаџорсџива* (62–71), *Особине књижевносџи Новој времена у жишјију Ане Кашинске* (71–93) и *Прелом ѓрадиџије хаџиоџрафској канона у књижевносџи хџџџ века* (93–102).

У Закључку (102–106) ауторка истиче да заступа схватање према коме је „канон“ начин стварања уметничког садржаја у црквеној култури. При приписивању особина овог или оног текста одређеном жанровском канону у истраживању су узимане у обзир три узајамно повезане категорије поетике хагиографског текста: типолошки метод, принципи имитације и топоси који одговарају сваком од

ових принципа понаособ. Хагиограф се по правилу стара да одреди коме од већ познатих светитеља (*аџиџиџиџ*) припада његов херој.

Закључци су следећи:

Што се тиче тврерске житијне литературе првог периода (хџџ–хџџџ век), у њој се одражава оријентација на одређени читалачки аудиторџум – образовано монаштво. Размотрени текстови имају разноврсну структуру из више нивоа. У њима се спајају типолошка еџезега, алеџоријска амплификаџија, обратна типологија и др.

Проучавање житија из хџџџ века довело је до закључка да ови текстови истовремено и чувају канон у својој структури, али заједно с тим садрже и сведочанства о вођењу рачуна о књижевном укусу и естетичким тенденџијама новог времена. Карактер дела одређује се утицајем општих закономерности исторџско-књижевног процеса, а такође и карактером погледа на свет аутора и читаоца.

Општи закључак о тврерској хагиографији целог овог периода јесте да не постоји линеарна тенденџија у развоју жанра. У оквиру једног текста има особина различитих књижевних формација. У истој епоси могу бити присутне различите жанровске модификаџије.

На крају, сматрамо веома драгоценим и обиман (206) списак литературе, подељен у четири целине: *Извори; Моноџрафије, дисертације, ауџореферати; Радови о даџој џтеми иџтраживања и Речници, енциклопедџије* (107–119).

Ружица Бајић (Беоџраг)